

Sygn. akt VI ACa 166/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ksenia Sobolewska – Filcek

Sędzia SA – Małgorzata Manowska (spr.)

Sędzia SO (del.) – Magdalena Sajur – Kordula

Protokolant: – st. sekr. sąd. Ewelina Czerwińska

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2014 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa T. A.

przeciwko (...) Bank (...) S.A. we W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 23 maja 2013 r.

sygn. akt XVII AmC 428/13

oddala apelację.

Sygn. akt VI ACa 166/14

UZASADNIENIE

Powódka T. A. wnosila o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia o treści „Pożyczkobiorca zobowiązuje się: - pokryć wszelkie uzasadnione koszty związane z dochodzeniem spłaty zobowiązań wynikających z umowy pożyczki oraz realizacji zabezpieczenia. Na koszty które ponosi Pożyczkobiorca, w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania przez niego zobowiązań wynikających z Umowy pożyczki, składają się: - koszty telefonicznych upomnień, listownych wezwań i zawiadomień wysyłanych Pożyczkobiorcy, wyjazdów interwencyjnych w wysokości określonej w (...) stanowiącej załącznik nr 1 do Umowy... Wysokość opłat związanych z dochodzeniem spłaty zobowiązań oraz katalog czynności monitujących może ulec zmianie w przypadku uzasadnionej zmiany kosztów ponoszonych przez Bank, wprowadzenia nowej czynności monitującej lub zmiany przepisów prawa.” zawartego w § 3 ust. 4 lit. b tiret 1 wzorca umowy zatytułowanego "Umowa pożyczki gotówkowej", którym posługuje się pozwany (...) Bank (...) S.A.

Pozwany wnosil o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 23 maja 2013 roku uwzględnił powództwo.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany prowadzi działalność bankową. W ramach tej działalności posługuje się w obrocie z konsumentami przedmiotowym postanowieniem wzorca umowy.

Sąd Okręgowy wskazał że stosownie do treści art. 385¹ § 1 KC, aby uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone musi ono spełniać cztery przesłanki t.j. postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem, ukształtowane przez postanowienie prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami, powyższe prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta, postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Rozważając spełnienie tych przesłanek Sąd Okręgowy uznał że ostatnia z nich zachodzi w niniejszej sprawie, gdyż omawiane postanowienie nie reguluje głównych świadczeń stron. Główne świadczenia pozwanego z tytułu zawartych umów polegają bowiem na prowadzeniu rachunku konsumenta, udzielaniu kredytów pożyczek, zaś konsumenta na powierzeniu części swojego majątku pozwanemu lub spłacie zaciągniętego kredytu czy pożyczki.

Następnie Sąd Okręgowy wskazał że przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie może w tej sprawie mieć znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umownego. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że na gruncie niniejszej sprawy dobrym obyczajem jest aby przedsiębiorca zagwarantował pewność i przejrzystość stosunku prawnego, jaki łączy go z konsumentem. Przedsiębiorca wprowadzający wzorzec umowny do obrotu z konsumentami powinien zredagować go w taki sposób, by był w pełni dla konsumenta zrozumiały, nie budzący wątpliwości, a świadczenia na rzecz przedsiębiorcy powinny być określony wyraźnie i jasno. Sąd Okręgowy wskazał, że konsument otrzymując umowę kredytu powinien móc bez trudu obliczyć wysokość swojego zobowiązania wynikającego z umowy. Tymczasem, poprzez odwoływanie się w umowach do innych, ulegających zmianom dokumentów utrudnia konsumentowi zdefiniowanie obowiązków wynikających z umowy. W odniesieniu do zakwestionowanego postanowienia ma to, w ocenie Sądu I instancji, istotne znaczenie, bowiem na etapie zawierania umowy kwestia dodatkowych kosztów związanych z windykacją pożyczki zazwyczaj nie leży w sferze przewidywań i znaczącego zainteresowania konsumenta.

Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny, chociażby niewymierny. Zdaniem Sądu I instancji, zaliczyć tu można również dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia.

W konkluzji Sąd I instancji stwierdził, że w przedmiotowej sprawie naruszenie interesów konsumenta przejawia się przede wszystkim w sferze ekonomicznej. Poprzez kwestionowaną klauzulę bank nadaje sobie uprawnienie do zmiany wysokości opłat prowizji, pobierania opłat za wystawienie i wysyłanie wezwań czy zawiadomienie z tytułu niewykonywania przez konsumenta zobowiązań wynikających z umowy, pobierania opłat za koszty telefonicznych upomnień oraz wyjazdów interwencyjnych, co powoduje u konsumenta realne uszczerplenie majątku i straty finansowe. Zdaniem Sądu Okręgowego wprowadzenie przez pozwanego przedmiotowego postanowienia powoduje również naruszenie interesów prywatnych wynikający z braku satysfakcji, związanego z pomyślnym załatwieniem sprawy, trudnościami organizacyjnymi, jak również poczuciem niepewności co do ostatecznej wysokości kredytu. Celem monitu, jak wskazał Sąd Okręgowy, powinno być poinformowanie o konieczności spłaty zadłużenia, ani powodowanie dodatkowych obciążeń po jego stronie. Zgodnie z powyższymi wywodami, stosowanie przedmiotowego zapisu wzorca powoduje, iż interes ekonomiczny konsumenta jest rażąco naruszony, co w relacjach pomiędzy konsumentem a profesjonalistą nie powinna mieć miejsca.

Sąd Okręgowy wskazał, że konieczne jest również ustalenie, jak wyglądałyby prawa i obowiązki konsumenta w sytuacji braku analizowanej klauzuli. Jeżeli przepisy ogólne stawiają konsumenta w lepszej sytuacji niż postanowienia proponowanej umowy, to w zasadzie postanowienia te należy uznać za niedozwolone. Odstępstwo od tej zasady możliwe jest tylko wtedy, gdy zmiana jest uzasadniona specyfiką wzajemnych świadczeń lub jest

kompensowana innymi postanowieniami wzorca. Przechodząc do analizy kwestionowanego postanowienia Sąd Okręgowy skonstatował, że konsument przystępując do umowy kredytu, nie powinien ponosić dodatkowych obok oprocentowania kredytu kosztów, zwłaszcza za czynności windykacyjne podejmowane przez pozwanego. Nie są to bowiem czynności, których bank dokonuje na zlecenie konsumenta czy w jego interesie. Zdaniem Sądu I instancji, pozwany nie może w żadnej mierze arbitralnie ustalać dodatkowych kosztów, które tak naprawdę nie są konsumentowi do końca znane. Tymczasem przedmiotowe postanowienie przewiduje iż opłata za wystawienie wysłanie upomnienia czy wezwania do zapłaty będzie każdorazowo określona w oparciu o obowiązującą w chwili pobierania opłaty taryfę opłat prowizji dla czynności związanych z obsługą kredytów na zakup towarów i usług oraz pożyczek gotówkowych udzielanych przez pozwanego. Nadto brak jest, zdaniem Sądu Okręgowego proporcjonalnego rozłożenia praw i obowiązków pomiędzy stronami umowy, gdyż konsument nie ma możliwości domagania się od pozwanego podobnego świadczenia w sytuacji, gdy to on będzie kierował korespondencją dotyczącą wadliwej obsługi przez pozwanego umowy kredytu lub umowy pożyczki.

Dodatkowo w ocenie Sądu Okręgowego, pozwany niejako podwójnie karze swoich klientów gdyż oprócz wysokich odsetek za opóźnienie pobiera dodatkową opłatę za czynności wymienione w kwestionowanym postanowieniu. Tymczasem to na banku, jako na silniejszej stronie umowy i profesjonalście, ciąży obowiązek zagwarantowania pewności przejrzystości stosunku prawnego, jaki łączy go z konsumentem. Nadto, w przekonaniu Sądu Okręgowego, egzekwowanie od klientów dodatkowych opłat za wykonanie określonych we wzorcu czynności stanowi de facto dodatkowe źródło dochodu banku, co stoi w sprzeczności z dobrymi obyczajami. Nie jest także aprobowane, aby klientowi który jest już zadłużony, dokładać kolejne zobowiązanie, którego źródłem była informacja o pierwotnym zobowiązaniu. Stanowi to, zdaniem Sądu I instancji, przerzucenie ciężaru i ryzyka prowadzenia działalności na konsumenta.

Sąd Okręgowy nie podzielił za to stanowiska pozwanego, iż uprawnienie do pobrania opłat za czynności nie bankowych wynika z artykułu 110 ustawy Prawo bankowe. Artykuł ten stanowi bowiem iż bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności, w tym także opłaty za przygotowanie sporządzenie i przekazanie informacji stanowiących tajemnicę bankową uprawnionym przez ustawę osobom, organom instytucjom. Z wyżej wymienionego przepisu nie wynika w przekonaniu Sądu I instancji, uprawnienie pozwanego do pobierania opłat z tytułu telefonicznego upomnienia, wezwań czy wyjazdów interwencyjnych. Co więcej, bank jako instytucja zaufania publicznego nie powinien wprowadzać całkowicie dowolnego zapisu do wzorca umowy, na które konsument nie ma wpływu.

Apelacją od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany zaskarżając go w całości. W apelacji pozwany zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie i pominięcie pozostałych, poza zakwestionowaną klauzulą umowną, postanowień wzorca umownego, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego ustalenia, że zakwestionowana klauzula umowna ma charakter niedozwolony. W apelacji zarzucono również naruszenie artykułu 110 prawa bankowego oraz art. 4 ust. 2 pkt 13 ustawy o kredycie konsumenckim przez błędne uznanie że pozwany nie mógł pobierać opłat za czynności związane z windykacją przysługujących mu należności, podczas gdy możliwość taką przewidują przepisy prawa. Pozwany zarzucił także naruszenie art. 385¹ § 1 KC przez błędne uznanie, że stosowana przez pozwanego klauzula umowna jest niedozwolona, podczas gdy nie kształtuje ona praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz nie narusza rażąco ich interesów. Kolejny zarzut dotyczył naruszenia art. 385² KC co miało polegać na pominięciu pozostałych postanowień wzorca umownego, w którym pozwany stosował zakwestionowaną klauzulę umowną, co w konsekwencji doprowadziło do uznania jej za niedozwoloną, a także pominięcie regulacji art. 4 ust. 2 pkt 13 ustawy o kredycie konsumenckim w związku z art. 66 § 1 tej ustawy, ewentualnie także art. 30 ust. 1 pkt 11 tej ustawy, co w konsekwencji doprowadziło do błędnej oceny przez Sąd przesłanek zgodności postanowienia wzorca umownego z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia interesów konsumentów i uznania, że stosowane przez pozwanego klauzula umowna ma charakter abuzywny. Ostatecznie pozwany zarzucił naruszenie również art. 481 § 1 k.c. przez uznanie, że pobieranie przez pozwanego opłat za czynności związane z windykacją przysługujących mu należności jest nieuprawnione w świetle okoliczności, że w przypadku opóźnień realizacji zobowiązań przez konsumentów pozwany

pobiera z tego tytułu odsetki, podczas gdy prawo do żądania odsetek za opóźnienie ma charakter odrębny, niezależne od szkody poniesionej przez pozwanego oraz przyczyny opóźnienia.

W konkluzji skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez oddalenie powództwa, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania ze względu na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie ma uzasadnionych podstaw prawnych.

Przed wszystkim wskazać należy że Sąd Okręgowy nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c. w sposób wskazany w apelacji. Ocena pozostałych, poza zakwestionowaną klauzulę postanowień umowy pożyczki nie świadczy o ocenie dowodów. Uwzględnienie przez sąd innych postanowień bądź ich nieuwzględnienie może prowadzić do naruszenia prawa materialnego przez błędne przyjęcie że pozwany wykorzystuje we wzorcu postanowienie niedozwolone. Ponadto pozwany w treści tego zarzutu nie wskazuje, o które konkretnie postanowienia wzorca umowy mu chodzi, które postanowienia wzorca umowy nie zostały dodatkowo przez Sąd Okręgowy ocenione i w jaki sposób miałyby to wpłynąć na rozstrzygnięcie.

Z kolei prawidłowo zarzuca skarżący że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż pozwany bank nie ma prawa wprowadzić do umowy kosztów upomnień, wezwań do zapłaty kosztów sądowych czy postępowania egzekucyjnego. Istotne zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 13, obowiązującej w dacie zawarcia przez strony umowy, ustawy z 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim, umowa powinna zawierać informacje o rocznej stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz warunki zmiany, a także informacje o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień, wezwań do zapłaty, o kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego. Ustawodawca zatem w ramach kosztów ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, niejako przykładowo tylko wskazał że chodzi również o koszty upomnień lub wezwań do zapłaty. Sytuacji w tym względzie nie zmieniła aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim. Zgodnie bowiem z art. 13 ust. 1 pkt 10 tej ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki jest zobowiązany podać konsumentowi, na trwałym nośniku, informację o innych kosztach, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową kredyt konsumencki, w szczególności o odsetkach, opłatach, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki na jakich koszty te mogą ulec zmianie. Natomiast zgodnie z artykułem 13 ust. 1 pkt 12 ustawy o kredycie konsumenckim, konsument powinien otrzymać również informację o stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunki jej zmiany oraz ewentualne innych opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego właśnie w ramach tych innych opłat z tytułu zaległości w spłacie kredytu mieszczą się również opłaty, które poprzednio w poprzednio obowiązującej ustawie były wymienione przykładowo, a więc opłaty dotyczące wezwań do zapłaty, monitów, kosztów sądowych czy kosztów egzekucyjnych.

W ocenie Sądu II instancji uznanie powyższego zarzutu za uzasadniony nie zmienia jednak tego, że wyrok odpowiada prawu.

Skarżący powołuje się na to, że zakwestionowane postanowienie wzorca wskazuje precyzyjnie, poprzez odwołanie się wprost do tabeli opłat i prowizji, stanowiącej integralną część umowy pożyczki, rodzaj środków windykacji oraz kolejność ich podejmowania, a także wysokość kosztów z tego tytułu. Ponadto, jak wskazuje skarżący, umowa pożyczki w § 1 pkt 10 daje uprawnienie pożyczkobiorcy do złożenia pozwanemu wniosku w sprawie zmiany harmonogramu spłaty. Tym samym pożyczkobiorca mający problemy z realizacją zobowiązania może samodzielnie podjąć działania zmierzające do tego żeby czynności windykacyjne wobec niego w ogólnie nie zostały podjęte. Skarżący powołał się także na treści art. 4 dyrektywy rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich który stanowi że nie naruszając przepisów art. 7 nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w czasie

wykonania umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.

Skarżący pomija jednak to, że w zakwestionowanej klauzuli oprócz wyraźnego wskazania wysokości kosztów jakie miałyby poniesione przez konsumenta w związku z nieterminową spłatą pożyczki gotówkowej wskazano, że wysokość opłat związanych z dochodzeniem spłaty zobowiązań oraz katalog czynności monitorujących może ulec zmianie w przypadku uzasadnionej zmiany kosztów ponoszonych przez bank, wprowadzenia nowej czynności monitorujących lub zmiany przepisów prawa. Z żadnego z postanowień umowy nie wynika, że to rozwiązanie przyjęte w § 3 wzorca umowy stosowanego przez pozwanego nie ma zastosowania do konsumentów, którzy już wcześniej zawarli umowę określaną jako kredyt konsumencki. W związku z tym Sąd Apelacyjny uznał, że powyższe postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta. W momencie zawierania umowy konsument bowiem nie jest w stanie określić z góry jak będą kształtowały się koszty upomnień i monitów w sytuacji gdy będzie zalegał ze spłatą kredytu, bądź nie będzie terminowo wykonywał swojego zobowiązania. Nie można abstrahować od aktualnego brzmienia artykułu 13 ust. 1 punkt 10 ustawy o kredycie konsumenckim, który nakłada na kredytodawcę obowiązek określenia warunków na jakich konsument będzie ponosił dodatkowe koszty udzielenia kredytu czy koszty związane z zaległością po stronie konsumenta, jak i warunki na jakich koszty te mogą ulec zmianie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego określenie, że wysokość opłat oraz katalog czynności monitorujących może ulec zmianie w przypadku uzasadnionej zmiany kosztów ponoszonych przez bank, wprowadzenia nowych czynności lub zmiany przepisów prawa nie określa w sposób wystarczająco precyzyjny warunków w jakich koszty te mogą ulec zmianie. Takie sformułowanie pozostawia jednostronnie tylko kredytodawcy ocenę czy wprowadzona zmiana kosztów bądź wprowadzenie dodatkowych czynności jest uzasadnione, czy też nie. Konsument nie ma na to żadnego wpływu. To bank bowiem jest wyłącznym arbitrem, który kwalifikuje dane stany faktyczne jako uzasadniające zmianę kosztów. Tym samym spełniona została przesłanka określona w art. 385¹ § 1 k.c. gdyż tak skonstruowane postanowienie wzorca umowy zawieranej z konsumentem kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza jego interesy. Konsument bowiem w momencie zawierania umowy nie wie jak w przyszłości będą kształtowały się koszty monitów i upomnień.

Dodatkowo wskazać należy że tak skonstruowane postanowienie wzorca umowy wyczerpuje dyspozycję art. 385³ pkt 9 k.c. gdyż przyznaje kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. Bank bowiem wyłącznie na podstawie § 3 umowy może ocenić czy zmiana kosztów bądź wprowadzenie nowych czynności wynikających jest uzasadnione i na tej podstawie zmienić tabelę opłat i prowizji w sposób niekorzystny dla konsumenta.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego należy również zauważyć, że zakwestionowane postanowienie wzorca umowy narusza prawo do prywatności konsumenta. W katalogu określonym w § 3 punkt 4 jako jedną z czynności monitorujących wskazano koszty wyjazdów interwencyjnych nie precyzując na czym te wyjazdy interwencyjne mają polegać i jakie w rzeczywistości uprawnienia bankowi przysługują. To powoduje że konsument nie wie jakie w rzeczywistości czynności mogą być podjęte przez bank w stosunku do niego. Ponadto może to stanowić podstawy pewnych nadużyć prowadzących nawet do nękania konsumentów.

Na koniec należy wskazać, że zasadny był również zarzut naruszenia art. 481 k.c. przez sąd Okręgowy choć nie miało to wpływu na rozstrzygnięcie. Istotnie bowiem, kwestia wysokości odsetek jest kwestią umowy pomiędzy bankiem, a klientem i nie ma to wpływu na możliwość ustalenia również wysokości opłat za dodatkowe czynności związanych z wykonywaniem tej umowy czy też nienależnym jej wykonywaniem przez konsumenta.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku na podstawie art. 385 k.p.c. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego oparto na przepisie art. 98 k.p.c.